

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата філологічних наук, доцента, доцента кафедри англійської філології та лінгводидактики Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка Давидової Тетяни Василівни про дисертацію Козирь Єлизавети Андріївни «Специфіка вербалізації концепту BEAUTY в сучасній англійській лінгвокультурі»

на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія (Дніпро, 2026. 225 с. + додатки, повний обсяг дисертації – 228 с.)

Дисертаційне дослідження **Козирь Єлизавети Андріївни**, присвячене комплексному лінгвокогнітивному та лінгвокультурологічному аналізу концепту BEAUTY у сучасній англійській лінгвокультурі, представлено у вигляді рукопису загальним обсягом 228 сторінок (обсяг основного тексту 225 с.). Робота складається з анотацій двома мовами, списку наукових публікацій здобувача, переліку умовних позначень та символів, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, списку джерел фактичного матеріалу та додатків.

З огляду на інтердисциплінарність лінгвістичних досліджень сьогодення та домінування когнітивної та концептологічної парадигм, основна увага дисертантки, як і більшості сучасних науковців (А. Вежицька, П. Грайс, С. Жаботинська, О. Кагановська, А. Приходько, О. Селіванова, Дж. Лакофф, Ч. Філлмор та ін.), звернена на розгляд мови не лише як однієї з найскладніших та найрозвинутіших знакових систем, а й як інструменту когніції та комунікації, а також як універсального механізму репрезентації культури, національної свідомості та колективного досвіду людства, адже саме мова виконує функцію акумуляції, збереження та трансляції цінностей, норм, емоційних станів і світоглядних уявлень, що формують ментально-культурний простір певної етнолінгвістичної спільноти.

Вибір теми дослідження та **актуальність** дисертаційної розвідки зумовлені потребою переосмислення аксіологічних концептів у контексті динамічних суспільних змін ХХІ століття, спричинених глобалізаційними процесами, цифровізацією світу та комунікативного простору, а також трансформацією гендерних і соціокультурних орієнтирів, серед яких, зокрема, є і всеохоплююче поняття краси. Концепт BEAUTY, як зазначається в роботі, є одним із базових концептів культури. Цей концепт як фундаментальна культурна універсалія акумулює ціннісні уявлення сучасної англійської спільноти про візуальну / фізичну, емоційну та духовну досконалість, утримуючи і відображаючи основні культурні характеристики, які отримують

суспільне схвалення. Складність і багатовимірність концепту BEAUTY передбачає використання для його дослідження комплексного підходу, що поєднує лінгвокогнітивний, лінгвокультурологічний і дискурсивний аналіз, адже розвиток концепту зумовлює появу нових семантичних забарвлень і смислових конотацій у його вербальній репрезентації. Актуальність теми наукової роботи зумовлена її спрямованістю на встановлення кореляції між мовою і мисленням, мовою і культурою, мовою і пізнанням, а також необхідністю вивчення постійних динамічних зрушень у ціннісно-смислових орієнтирах суспільства.

Проблематика роботи відповідає комплексним науковим темам кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара «Лінгвістичні та екстралінгвістичні аспекти вивчення мов» (номер державної реєстрації 0122U001284, 2022–2024 рр.) та «Актуальні питання філологічної науки в контексті диджиталізації» (номер державної реєстрації 0125U002094, 2025–2027 рр.). Отже, вибір об'єкта дослідження – концепт BEAUTY в сучасному англomовному дискурсі – є цілком виправданим. Предметом дослідження є особливості лексико-семантичної вербалізації концепту BEAUTY в сучасній англomовній лінгвокультурі.

Концепт BEAUTY розглядається у роботі як багаторівневе ментальне утворення, структура, семантика та функціонування якого в сучасному англomовному дискурсі відбивають динаміку культурних змін і переосмислення цінності краси в умовах сучасної комунікативної реальності (с. 201). На думку дисертантки, концепт BEAUTY, який репрезентує уявлення про красу – складну й багатовимірну категорію, має як естетичне, так і соціокультурне підґрунтя, проте, попри свій універсальний характер, уявлення про красу є культурно зумовленими та історично варіативними, а сам концепт зазнає динамічної трансформації залежно від соціального, гендерного, ідеологічного та медійного контекстів (с. 16).

Чітко окреслена *мета* сприяє вирішенню поставлених *завдань* (с. 18), а саме: узагальнення теоретичних підходів до трактування поняття 'концепт', пошук методологічної бази (с. 19) для аналізу мовних одиниць, визначення місця досліджуваного концепту в концептосфері англomовної культури і з'ясування його аксіологічного статусу; моделювання структури концепту BEAUTY та виявлення особливостей його мовної репрезентації в проаналізованому матеріалі з урахуванням специфіки функціонування концепту в різних видах дискурсу і спостереження основних тенденцій трансформації змісту концепту BEAUTY в англomовній культурі XXI ст.

У дисертації чітко сформульовано *теоретичні положення*, які ґрунтуються на постулатах когнітивної лінгвістики щодо мовного

структурування знань і ментальних репрезентацій (с. 52), на здобутках лінгвокультурології про взаємозв'язок мови, культури та колективної свідомості (с. 31), на теоретичних засадах у сфері дискурс-аналізу, які стосуються дослідження смислової організації комунікації в різних соціокультурних контекстах (с. 53-54), ідеях аксіолінгвістики щодо вивчення ціннісних забарвлень концептів та аксіологічних домінант (с. 53), типологічних дослідженнях та вченнях про класифікацію концептів (с. 42), надбаннях гендерної лінгвістики про те, як мова відображає соціально-культурні гендерні стереотипи (с. 96). Робота відображає широкий спектр сучасних напрямів і підходів до аналізу мовного матеріалу, що дало змогу окреслити міждисциплінарний характер вивчення концепту BEAUTY в межах сучасного наукового знання.

У теоретичному розділі представлено докладний ретроспективний огляд поняття "концепт" та розглянуто підходи до його тлумачення (с. 27-31) з урахуванням лінгвокультурологічного підходу (с. 31-34), проаналізовано типології концептів (с. 42-52), здійснено огляд феномена краси в гуманітарних студіях (с. 52-58), надано дефініцію концепту BEAUTY (с. 57), а також розроблено методологічну базу для дослідження концепту BEAUTY (с. 35). Виклад теоретичного матеріалу вирізняється логічністю і послідовністю.

Складність предмета дослідження та його специфіка зумовили залучення сучасного *методологічного апарату* та комплексний підхід до вибору методів, серед яких загальнонаукові (індукція, дедукція та наукове спостереження) та спеціальні лінгвістичні з провідним спеціальним методом концептуального аналізу, а також елементи фреймового аналізу, дискурс-аналіз, семантико-стилістичний аналіз, порівняльний аналіз та описовий метод, елементи корпусного аналізу. Лінгвокогнітивний підхід використано для виявлення взаємозв'язків між мовними засобами репрезентації концепту BEAUTY, ментальними структурами та механізмами формування значення.

Слід також відмітити докладний *список використаної літератури* (166 позицій), що доводить обізнаність дисертантки у дослідженнях обраного напрямку. Бібліографія грамотно описана й оформлена відповідно до останніх вимог до написання наукових робіт.

Кількісно вражає *джерельна база* різноманітного фактичного матеріалу, яка налічує 89 позицій, що, на думку самої дисертантки, надало змогу простежити функціонування концепту BEAUTY в різних комунікативних середовищах (с. 20) – від лексикографічних джерел, де фіксуються стабільні інваріантні ознаки концепту, до варіативних ознак концепту, які реалізуються в дискурсі.

Апробація результатів дослідження, як зазначається в роботі (с. 23-24), здійснювалася на засіданнях кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, а також на наукових конференціях різних рівнів, серед яких – *чотири* міжнародних, *п'ять* – всеукраїнських, та *одна* регіональна. Основні положення та результати дослідження викладено в 11 одноосібних публікаціях, 1 – у співавторстві.

Робота Козирь Єлизавети Андріївни є *новаторською*:

У дисертації представлено визначення концепту BEAUTY. Концепт BEAUTY трактується як багаторівневе культурно зумовлене ментальне утворення аксіологічного характеру, що функціонує в концептосфері сучасної англійської лінгвокультури та інтегрує уявлення про фізичну гармонію, емоційну привабливість, духовну досконалість і соціально схвалювані характеристики (с. 21, с. 57-58), розкрито дуальну природу концепту (с. 79-80, с. 106), вивчено фактори, які зіграли ключову роль у формуванні сучасних естетичних канонів (с. 81-83), а також гендерні та соціальні характеристики краси (с. 96-104).

У роботі розроблено новий підхід до моделювання структури концепту BEAUTY, у результаті чого встановлено, що концепт BEAUTY має ієрархічну організацію (с. 61-76) та охоплює когнітивний, образний, емоційно-оцінний і ціннісний компоненти, об'єднані за принципом ядра (гармонія, привабливість, позитивна оцінність) і периферії (гендерні, соціальні, моральні, комерційні конотації). Окремо слід зазначити прагнення п. Козирь описати концепт BEAUTY як багаторівневу когнітивно-дискурсивну одиницю, що відображає специфіку сучасної англійської лінгвокультури та зазнає трансформацій під впливом соціокультурних і медійних чинників (с. 80-87).

Заслуговує уваги той факт, що в роботі вперше системно проаналізовано концепт BEAUTY в взаємозв'язку з культурними, релігійними та медійними чинниками, його формування і трансформацію у XXI ст.; змодельовано когнітивну структуру концепту BEAUTY з урахуванням ядерних, периферійних, емоційних і ціннісних компонентів; виявлено особливості репрезентації концепту BEAUTY в різних типах англійського дискурсу; розкрито гендерні й соціокультурні параметри інтерпретації краси як цінності; встановлено семантичні та стилістичні механізми вербалізації концепту BEAUTY в сучасній англійській мові; вивчено динаміку змін уявлень про красу в англійській культурі, у чому полягає **новизна** дисертаційного дослідження. Дисертанткою проведений ґрунтовний аналіз концепту BEAUTY у його сучасному лінгвокультурному втіленні.

Викладене вище свідчить про те, що рецензована дисертаційна розвідка **Козирь Єлизавети Андріївни** є обґрунтованою, достовірною працею і має беззаперечну теоретичну і практичну цінність.

Теоретична цінність роботи вбачається у подальшому розвитку та конкретизації положень сучасної концептології, лінгвокультурології й дискурсології, зокрема щодо вивчення аксіологічних ментальних структур. Отримані результати розширюють методологічний інструментарій дослідження когнітивно-дискурсивних механізмів формування та функціонування ціннісних категорій у мові й культурі як важливих компонентів комунікативної свідомості.

Практична значущість дослідження визначається можливістю впровадження його результатів у навчальний процес під час викладання курсів із когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології, англійської стилістики, теорії дискурсу, медіалінгвістики та гендерних студій у мовознавстві. Теоретичні положення та фактичний матеріал роботи можуть слугувати підґрунтям для розроблення спецкурсів, навчальних посібників і практикумів, спрямованих на аналіз автентичних англомовних текстів різних типів дискурсу. Результати дослідження також можуть бути використані в лінгвометодичній, перекладацькій та науковій практиці, насамперед у контексті вивчення дискурсивної еволюції аксіологічних концептів і мовної репрезентації культурних смислів.

Виваженість та аргументованість викладу теоретичного матеріалу, чіткість та логічність міркувань дисертантки засвідчують змістовні висновки, ретельно проаналізований ілюстративний матеріал, узагальнюючі схеми та таблиці (с. 50-51, с. 73, с. 85, с. 123-124, с.139, с. 142, с. 144-145, с. 146-147). Це вигідно вирізняє дисертаційну працю і справляє позитивне враження.

Відтак очевидно, що авторка рецензованої праці провела ґрунтовну наукову розвідку та продемонструвала глибоке знання предмета дослідження й належний рівень володіння термінологічним апаратом та сучасними методиками аналізу мовного матеріалу, а дисертація **Козирь Єлизавети Андріївни** є фундаментальним самостійним дослідженням, виконаним в інтердисциплінарних межах когнітивної лінгвістики, лінгвоконцептології та лінгвокультурології.

Утім, ознайомившись з роботою, розумію, що декілька положень нашоухують на роздуми і потребують додаткових роз'яснень чи коментарів:

1. У параграфі 2.5. йдеться про семантико-концептуальні співвідношення між *beauty, attractiveness, charm, grace*, при чому, з одного боку, дисертантка визнає, що концепт BEAUTY реалізується в мові через системи лексичних, фразеологічних, метафоричних засобів (с. 22) і називає

attractiveness, charm, grace мовними синонімами (с. 104), а з іншого боку, оперує іншими поняттями: концепт ATTRACTIVENESS (с. 106, 107), концепт CHARM (с. 108), концепт GRACE (с. 113). У лінгвістиці, звичайно, існують такі поняття, як мега-, макро-, чи мікроконцепт тощо на позначення певного підпорядкування між концептами, тож хотілося б уточнити співвіднесеність цієї таксономії: чи є *attractiveness, charm* та *grace* субконцептами, суміжними концептами (с. 4), чи це скоріше мовні номінатори концепту BEAUTY, і в чому полягають принципи цього розмежування.

2. У параграфі 2.1, де описано структуру концепту BEAUTY (с. 61-75), мова йде про те, що емоційний компонент включений у структуру концепту. Дисертантка погоджується, що у структурі концепту традиційно виокремлюють поняттєвий, образний та *ціннісно-емоційний* шар. На захист винесено питання про ієрархічну структуру концепту BEAUTY і наявність у ньому *емоційно-оцінного* і *ціннісного* компонентів (с. 22). У зв'язку з цим цікаво було б довідатись про місце кожного з цих компонентів у структурній ієрархії концепту.

Дозволю собі висловити ще кілька коментарів і щодо структури та змісту роботи.

У вступі, де мова йде про методіку дослідження, перераховано низку загальнонаукових і спеціальних лінгвістичних методів (с. 20), але, на мій погляд, дисертантка не виокремлює метод суцільної вибірки, який, вочевидь, також використовувався для аналізу мовного матеріалу.

У Розділі 2 міститься забагато теоретичного матеріалу: інформацію, викладену у п. 2.2.1 про історичне підґрунтя і культурні передумови становлення концепту BEAUTY (с. 76-78) було б доцільніше висвітлити у першому розділі.

У цьому ж параграфі (с. 77), де мова йде про формування концепту BEAUTY впродовж вікторіанської епохи, було б незайвим згадати *літературу естетизму* і творчу спадщину Оскара Вайлда.

Оскільки робота присвячена розгортанню концепту BEAUTY в англійській лінгвокультурі, на мою думку, навпаки, надлишковою здається інформація про українську культуру (с. 56), що було би більш цінним для типологічних досліджень.

У роботі помічено невдалі поєднання слів ("фізична зовнішність" с. 72), одруківки і незначні друкарські неточності (наприклад, с. 19 – пропущена літера О у слові "поняття"), пропущено курсив на с. 21 та с. 49, написане на відстані слово *guelder rose* (с. 50), пропущено пробіл після слова (с. 55) або

після тире (с. 78), одне слово на рядку (с. 16, 19, 58, 61, 65, 80, 92, 98, 99, 100, 122, 128, 144, 176, 180, 188, 198).

Зазначене вище не впливає суттєво на загальне позитивне враження від роботи. Робота дуже якісна, виважена, зріла, логічно побудована. Слід відзначити, що дисертантка виявила себе як глибокий та цілеспрямований дослідник. Дисертація **Козирь Єлизавети Андріївни** є самостійним, завершеним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, відзначається актуальністю, новизною та новими обґрунтованими результатами, відповідає чинним вимогам.

Усе це дає підстави вважати, що дисертація **Козирь Єлизавети Андріївни «Специфіка вербалізації концепту BEAUTY в сучасній англійській лінгвокультурі»** заслуговує на присудження її авторці ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія, як така, що за змістом і оформленням повністю відповідає всім вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 зі змінами).

Офіційний опонент –

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
та лінгводидактики

Сумського державного
педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

Тетяна ДАВИДОВА

Підпис Давидової Т.В.
Завідувач
періодичної проєкції
Г. Заїкіна
"15" 06 2026 р.